

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ
BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA PODNIKATELSKÁ
ÚSTAV FINANCÍ

FACULTY OF BUSINESS AND MANAGEMENT
INSTITUTE OF FINANCES

VYMÁHÁNÍ DAŇOVÝCH NEDOPLATKŮ

EXACTION OF TAX ARREARS

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE
BACHELOR'S THESIS

AUTOR PRÁCE
AUTHOR

IVA RAUSOVÁ

VEDOUCÍ PRÁCE
SUPERVISOR

Mgr. HELENA MUSILOVÁ

BRNO 2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Rausová Iva

Daňové poradenství (6202R006)

Ředitel ústavu Vám v souladu se zákonem č.111/1998 o vysokých školách, Studijním a zkušebním řádem VUT v Brně a Směrnicí děkana pro realizaci bakalářských a magisterských studijních programů zadává bakalářskou práci s názvem:

Vymáhání daňových nedoplatků

v anglickém jazyce:

Exaction of Tax Arrears

Pokyny pro vypracování:

Úvod

Vymezení problému a cíle práce

Teoretická východiska práce

Analýza problému

Vlastní návrhy řešení

Závěr

Seznam použité literatury

Přílohy

Seznam odborné literatury:

BUREŠ, J., DRÁPAL, L. Občanský soudní řád I. a II. díl. Komentář. Praha: C. H. BECK, 2009. 3392 s. ISBN 978-80-7400-107-9.

GROSSOVÁ, M., E. Exekuce na peněžitě plnění v současné právní praxi. 5. aktualizované a doplněné vyd. Praha: Linde, 2007. 603 s. ISBN 978-80-7201-621-1.

KASÍKOVÁ, M. Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a předpisy související. Komentář. Praha: C. H. BECK, 2005. 966 s. ISBN: 80-7179-901-7.

KOBÍK, Jaroslav. Správa daní a poplatků s komentářem. 7. aktualizované vydání Olomouc: ANAG, 2009. 880 s. ISBN 978-80-7263-528-3.

TRIPES, A. Exekuce v soudní praxi. 3. vydání Praha: C. H. BECK, 2006. 836 s. ISBN 80-7179-489-9.

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Helena Musilová

Termín odevzdání bakalářské práce je stanoven časovým plánem akademického roku 2009/2010.

L.S.

Ing. Pavel Svirák, Dr.
Ředitel ústavu

doc. RNDr. Anna Putnová, Ph.D., MBA

V Brně, dne 31.05.2010

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zaměřuje na vymáhání daňových nedoplatků. Popisuje způsoby, kterými lze daňové nedoplatky vymáhat a analyzuje proces jejich vymáhání v praxi. Obsahuje pravidla, jejichž dodržováním mohou daňové subjekty předejít daňové exekuci, a návrhy opatření na omezení problémů, které významným způsobem snižují efektivnost vymáhání daňových nedoplatků.

ABSTRACT

The bachelor thesis focuses on exaction of tax arrears. Describes ways in which to exact the tax arrears and analyzes the process of their enforcement in practice. It contains rules designed to tax subjects that can prevent the execution of tax and proposals for the elimination of problems which significantly reduces the success of the exaction of tax arrears.

KLÍČOVÁ SLOVA

Daňový nedoplatek, správce daně, daňový subjekt, daňový dlužník, vymáhání, daňová exekuce

KEY WORDS

Tax arrear, tax administrator, tax subject, tax debtor, exaction, tax execution

BIBLIOGRAFICKÁ CITACE

RAUSOVÁ, I. *Vymáhání daňových nedoplatků*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta podnikatelská, 2010. 56 s. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Helena Musilová.

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracovala jsem ji samostatně.
Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem ve své práci neporušila
autorská práva (ve smyslu Zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském a o právech
souvisejících s právem autorským).

V Brně dne 31. 5. 2010

.....

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji své vedoucí bakalářské práce Mgr. Heleně Musilové za přínosné konzultace. Děkuji také všem ostatním, kteří mi poskytli odborné rady a potřebné informace k vypracování této práce.

OBSAH

ÚVOD.....	10
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	11
1.1 SPRÁVA DANÍ A DAŇOVÉ ŘÍZENÍ	11
1.1.1 Právní úprava	11
1.1.2 Daňové právo.....	11
1.1.3 Vymezení základních pojmů: daň, správa daně a správce daně.....	12
1.1.4 Daňový subjekt.....	13
1.1.5 Registrační povinnost daňových subjektů.....	14
1.1.6 Soustava daní v České republice	14
1.1.7 Daňové řízení.....	15
1.2 CHARAKTERISTIKA POHLEDÁVEK	17
1.2.1 Pohledávky z účetního hlediska	18
1.2.2 Pohledávky z daňového hlediska	20
1.3 ZPŮSOB PLACENÍ DANÍ.....	20
1.4 VYMÁHÁNÍ POHLEDÁVEK	22
1.4.1 Výkon rozhodnutí.....	22
1.5 VYMÁHÁNÍ DAŇOVÝCH NEDOPLATKŮ	22
1.5.1 Daňová exekuce prováděná správcem daně.....	23
1.5.2 Soudní výkon rozhodnutí.....	23
1.5.3 Exekuce prováděná soudním exekutorem.....	24
1.6 DAŇOVÁ EXEKUCE.....	25
1.6.1 Orgány oprávněné k provedení daňové exekuce	25
1.6.2 Zákonné podmínky	25
1.6.3 Způsoby provedení daňové exekuce.....	29
1.6.4 Nařízení daňové exekuce	29
1.6.5 Odložení daňové exekuce.....	30
1.6.6 Neoprávněné vymáhání daňových nedoplatků	31
1.6.7 Exekuční náklady	31
2 ANALÝZA PROBLÉMU.....	32
2.1 SOUČASNÁ SITUACE V ČESKÉ REPUBLICE	32

2.1.1 Vývoj daňových nedoplatků	34
2.1.2 Efektivnost vymáhání daňových nedoplatků	35
2.2 ABC, s. r. o.	36
2.2.1 Základní údaje o společnosti	36
2.2.2 Proces vymáhání daňového nedoplatku	37
2.3 ČASTÉ CHYBY DAŇOVÝCH SUBJEKTŮ	40
2.4 PROBLÉMY SOUVISEJÍCÍ S VYMÁHÁNÍM DAŇOVÝCH NEDOPLATKŮ	41
3 VLASTNÍ NÁVRHY ŘEŠENÍ	45
3.1 DOPORUČENÁ PRAVIDLA PRO DAŇOVÉ SUBJEKTY	45
3.2 ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ PROVÁZEJÍCÍCH VYMÁHÁNÍ DAŇOVÝCH NEDOPLATKŮ	48
ZÁVĚR	51
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	52
SEZNAM TABULEK.....	54
SEZNAM GRAFŮ	54
SEZNAM OBRÁZKŮ	54
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ	55
SEZNAM PŘÍLOH.....	56

Úvod

Placení daní by mělo být morální povinností každého občana. Ne každý tyto daňové závazky vůči státu plní. Neustále přibývá osob, které hledají mezery v zákoně a placení daní se tak chtějí záměrně vyhnout. Některé subjekty se však stávají daňovými neplatiči pouze z důvodu nepozornosti, zanedbání svých povinností nebo nedostatečného vzdělání v oboru správy daní. V takových případech musí správce daně zajistit, aby pohledávky daňových dlužníků byly vymoženy a příjmy z nich plynoucí odvedeny do státního rozpočtu, veřejných rozpočtů a fondů. K vymáhání daňových nedoplatků mohou správci daně používat různé prostředky, tím nejzákladnějším z nich je daňová exekuce.

V teoretické části své práce se zaměřuji na objasnění základních pojmů týkajících se správy daní a daňového řízení. Dále se zabývám jednotlivými způsoby, kterými lze daňové nedoplatky vymáhat, a především zákonnými a procesními podmínkami daňové exekuce.

V praktické části popisuji proces vymáhání daňových nedoplatků finančním úřadem v praxi. Poukazuji na nejčastější chyby, ke kterým dochází ze strany daňových subjektů, respektive daňových dlužníků, a rovněž se zabývám obecnými problémy, které negativně ovlivňují efektivitu vymáhání daňových nedoplatků.

Cílem mé práce je navrhnout daňovým subjektům pravidla, jak správně a včas plnit daňové povinnosti vůči státu, a dále vytyčit možnosti, kterých mohou dlužníci využít v případě neuhrazení příslušné daně v řádném termínu. Smyslem návrhů je předejít tomu nejkrajnějšímu řešení ze strany správce daně, kterým je daňová exekuce, a zabránit tak každoročnímu nárůstu daňových dlužníků v České republice. Vytvořím také vlastní návrhy řešení na omezení či eliminování obecných faktorů, které významně snižují úspěšnost vymáhání daňových nedoplatků, poněvadž se domnívám, že tyto problémy s tématem úzce souvisí a není možné je opomenout.

1 Teoretická východiska

Teoretická znalost základních pojmů, definicí a principů je hlavním předpokladem pro snadnější orientaci v dané problematice a pro úspěšné zvládnutí situací, se kterými se lze setkat v praxi.

1.1 Správa daní a daňové řízení

Vymáhání daňových nedoplatků je jednou z činností uskutečňovaných v rámci správy daní, a proto je velmi důležité porozumět odborné terminologii používané v oblasti správy daní a daňového řízení a dokázat se orientovat v příslušné právní úpravě.

1.1.1 Právní úprava

Základním právním předpisem upravujícím problematiku správy daní a daňového řízení je zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků (dále jen ZSDP), který nabyl účinnosti dnem 1. 1. 1993. Zákon o správě daní a poplatků upravuje převážně postup správce daně a práva a povinnosti daňových subjektů či dalších osob vystupujících v daňovém řízení. Z hlediska působnosti platí na celém území České republiky. Dne 1. 1. 2011 nabude účinnosti nový zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, který zcela nahradí současný ZSDP.

Dalšími právními předpisy, které mají vztah k daňovému řízení, jsou zejména zákon č. 531/1990 Sb., o územních finančních orgánech, ve znění pozdějších předpisů, vyhlášky Ministerstva financí a pokyny Ministerstva financí.

1.1.2 Daňové právo

Daňové právo je nejrozsáhlejší oblastí práva finančního, které je právem veřejným. Veřejné právo se zabývá vztahy, pro něž je charakteristická nadřazenost státu jako nositele státní moci vůči občanům a dalším subjektům. Existuje také právo soukromé, ve kterém mají subjekty rovné postavení. (7)

Daňové právo je tvořeno:

- hmotně právními předpisy,
- procesně právními předpisy,
- předpisy upravujícími rozpočtová pravidla.

1.1.3 Vymezení základních pojmů: daň, správa daně a správce daně

Pojem „daň”

Pojem „daň” nelze dle našeho právního řádu nijak konkrétně definovat. Z finančního hlediska ji lze chápat jako povinnou, zákonem stanovenou, nenávratnou a neúčelovou platbu do veřejného rozpočtu. Daň tvoří hlavní zdroj příjmů veřejných rozpočtů, přičemž vládě nevzniká povinnost je vracet. Článek 11 odstavec 5 Listiny základních práv a svobod stanovuje požadavek zákonné úpravy vybírání daní a poplatků. V České republice musí být daň zavedeny na základě zákona a jedině zákon stanovuje povinnost je platit. (14)

Zákon o správě daní a poplatků legislativní zkratkou „daně” rozumí daň, poplatky, odvody, zálohy na tyto příjmy a odvody za porušení rozpočtové kázně. Tyto příjmy plynou do státního rozpočtu, územních rozpočtů, státních fondů a Národního fondu. Tyto rozpočty a fondy vymezují věcný rozsah působnosti ZSDP.

S daní ve smyslu legislativní zkratky souvisí i pojem „příslušenství daně”, které však kritéria daně nenaplnuje. Jsou jím podle § 58 ZSDP penále, zvýšení daně, náklady na daňové řízení, úroky a pokuty uložené dle tohoto nebo jiného daňového zákona.

Správa daně

Správa daní je jedním z dílů veřejné správy, kterou se rozumí správa veřejných záležitostí. Od ostatních dílů veřejné správy se odlišuje zejména svým předmětem, kterým je především daň ve smyslu legislativní zkratky dle ZSDP. (16)

Dle ustanovení § 1 odst. 2 ZSDP se správou daně rozumí právo činit opatření potřebná ke správnému a úplnému zjištění, stanovení a splnění daňových povinností, zejména

právo vyhledávat daňové subjekty, daně vyměřit, vybrat, vyúčtovat, vymáhat nebo kontrolovat podle tohoto zákona jejich splnění ve stanovené výši a době.

Správce daně

Správce daně je orgán veřejné moci, který je kompetentní k výkonu správy daní. Statut správce daně mají územní finanční orgány, tj. finanční úřady a finanční ředitelství, Ministerstvo financí, celní orgány a jiné státní orgány i orgány obcí. (11)

Na území České republiky se nachází celkem 199 finančních úřadů a 8 finančních ředitelství. Názvy, sídla a působnost finančních úřadů i finančních ředitelství jsou vymezeny v přílohách č. 1 a 3 zákona č. 531/1990 Sb., o územních finančních orgánech. Za činnost finančních úřadů je odpovědný ředitel příslušného finančního úřadu. Nadřízeným orgánem finančních ředitelství je Ministerstvo financí České republiky se sídlem v Praze. (7, 12)

V souladu s ustanovením § 4 odst. 1 ZSDP se *místní příslušnost* správce daně u právnické osoby řídí místem jejího sídla v České republice a u fyzické osoby bydlištěm v České republice, jinak místem, kde se převážně zdržuje. Za toto místo se považuje místo, v němž pobývá nejvíce dnů v roce. Bydlištěm fyzické osoby se rozumí místo trvalého pobytu.

1.1.4 Daňový subjekt

Daňovým subjektem se podle § 6 ZSDP rozumí poplatník, plátcе daně a právní nástupce fyzické či právnické osoby. Povinností každého daňového subjektu je v zákonem stanovené lhůtě podávat příslušná podání a dále jednat v daňovém řízení s místně příslušným správcem daně.

Poplatníkem se rozumí osoba, jejíž příjmy, majetek nebo úkony jsou přímo podrobeny dani. Plátcem daně se rozumí osoba, která pod svou vlastní majetkovou odpovědností odvádí správci daně daň vybranou od poplatníků nebo sraženou poplatníkům.

1.1.5 Registrační povinnost daňových subjektů

„K základním předpokladům řádného výkonu správy daní patří zajištění všech daňových subjektů správcem daně.”¹ Povinnost registrovat se v České republice k placení daní u místně příslušného správce daně je upravena v § 33 ZSDP. Přihlášku k registraci musí podat:

- **poplatník**, který obdrží povolení nebo získá oprávnění k podnikatelské činnosti nebo začne provozovat jinou samostatnou výdělečnou činnost, a to do 30 dnů ode dne následujícího po dni právní účinnosti povolení nebo oprávnění nebo po dni, kdy začne provozovat jinou samostatnou výdělečnou činnost,
- **plátce** daně, a to nejpozději do 15 dnů od vzniku povinnosti srážet daň nebo zálohy na ni nebo daň vybírat,
- **osoba se sídlem nebo bydlištěm v cizině**, která nemá na území České republiky stálou provozovnu ani nemovitý majetek, a to nejpozději do 5 dnů ode dne zahájení dani podrobené činnosti nebo činnosti směřující k získání dani podrobené činnosti. (7)

Registrační povinnost se nevztahuje na daňový subjekt, u kterého vznikla jen nahodilá nebo jednorázová daňová povinnost, u něhož je předmětem zdanění jen nemovitost. Dále na subjekt, který má výhradně příjmy ze závislé činnosti a příjmy, ze kterých je daň vybírána zvláštní sazbou, a u kterého dochází ke kumulaci zmíněných daňových povinností. (11)

1.1.6 Soustava daní v České republice

Soustava daní České republiky zobrazuje přehled daní, které lze na území České republiky ukládat a vybírat. Tvoří ji daně přímé a nepřímé. Přímé daně platí poplatník přímo ze svého majetku, zatímco nepřímé daně odvádí státu plátce, který daň započítává do ceny svých výrobků a služeb. (1)

¹ HRSTKOVÁ, DUBŠEKOVÁ, L. Správa daní a poplatků. 2008. s. 39

Tab. 1: Soustava daní v České republice (zdroj: 7)

Daně přímé		Daně nepřímé	
Příjmové daně	Majetkové daně	Univerzální daně	Selektivní daně
Daně z příjmů <i>a) daň z příjmů fyzických osob</i> <i>b) daň z příjmů právnických osob</i>	Daň z nemovitostí <i>a) daň z pozemků</i> <i>b) daň ze staveb</i> Daň silniční Daň dědická Daň darovací Daň z převodu nemovitosti	Daň z přidané hodnoty	Daně spotřební <i>a) daň z minerálních olejů</i> <i>b) daň z lihu</i> <i>c) daň z piva</i> <i>d) daň z vína a meziproductů</i> <i>e) daň z tabákových výrobků</i> Daň ze zemního plynu a některých dalších plynů Daň z pevných paliv Daň z elektřiny

1.1.7 Daňové řízení

Daňové řízení představuje specifické správní řízení o dani ve smyslu legislativní zkratky a zahrnuje postupy daňového subjektu před správcem daně. Cílem daňového řízení je stanovit a vybrat daň tak, aby nedošlo ke zkrácení příjmů, tedy aby do státního rozpočtu nebylo odvedeno méně, než ukládá daňová legislativa. Daňové řízení vede správce daně a zúčastňují se ho pověření pracovníci správce daně, daňové subjekty a třetí osoby. (7)

Pojem „daňové řízení“ není totožný s pojmem „daňový proces“. Daňový proces je pojem širší než daňové řízení, jelikož překračuje rámec ZSDP. Zahrnuje postupy všech účastníků daňových vztahů, a to jak postupy týkající se vztahu poplatníka a plátce v rámci jedné daně, tak i postupy daňového subjektu vůči správci daně. Tímto procesem se tedy rozumí postup plátce daně při stanovení a sražení daně poplatníkovi, dále postup při placení daně správcem daně a podání daňového přiznání. (16)

Zásady daňového řízení

Zásady daňového řízení je možné charakterizovat jako soubor základních pravidel, jejichž dodržování je právně závazné. Na těchto zásadách je založeno daňové řízení. Porušení těchto zásad může mít za následek vadu řízení, která podle výše závažnosti může vést ke zrušení nebo ke změně vydaného rozhodnutí. (13)

Zásady daňového řízení vychází z § 2 ZSDP a jsou jimi (11):

Zásada zákonnosti – zásada zákonnosti je nejdůležitější základní zásadou daňového řízení, neboť nikdy nemůže být potlačena ve prospěch zásady jiné. Při správě daní jednají správci daně v řízení o daních na základě daňových zákonů a jiných obecně závazných právních předpisů. Chrání zájmy státu a dbají přitom na zachování práv. Zároveň chrání zájmy daňových subjektů a ostatních zúčastněných osob.

Zásada vzájemné součinnosti – zásada vzájemné součinnosti znamená nejen povinnost součinnosti správce daně s daňovým subjektem, ale současně i zákonné právo daňového subjektu na součinnosti se správcem daně.

Zásada přiměřenosti – podle této zásady správce daně volí v daňovém řízení jen takové prostředky, které daňové subjekty nejméně zatěžují, ale stále umožňují dosáhnout cíle řízení, kterým je stanovení a vybrání daně tak, aby nebyly zkráceny daňové příjmy.

Zásada volného hodnocení důkazů – v daňovém řízení nejsou stanovena pravidla týkající se míry důkazů potřebných k prokázání dokazované skutečnosti a není stanovena důkazní síla jednotlivých důkazních prostředků. Tato zásada spočívá v hodnocení důkazů dle volného uvážení správce daně. Správce daně musí důkazy hodnotit jednotlivě a v jejich vzájemné souvislosti a přihlížet ke všemu, co v daňovém řízení vyšlo najevo.

Zásada neveřejnosti a mlčenlivosti – obě zásady zaručují ochranu před zneužitím informací týkajících se majetkových poměrů subjektů nepovolanými osobami. Představují tedy prostředek právní ochrany daňových subjektů. Všechny osoby zúčastněné na daňovém řízení jsou povinny zachovávat mlčenlivost o všem, co se v řízení dozvěděly. Za porušení povinnosti zachovávat mlčenlivost lze pracovníkovi správce daně, případně třetí osobě, která byla účastna na daňovém řízení, uložit pokutu až do výše 500 000 Kč. Správce daně má povinnost poskytnout údaje osobě, která prokáže oprávněnost dané údaje získat podle zvláštního právního předpisu.²

Zásada dispoziční a zásada oficiality – daňové řízení je ovládáno zásadou oficiality, kdy správce daně zahajuje řízení z vlastního podnětu vždy, jakmile jsou splněny podmínky pro vznik či existenci daňové pohledávky. Daňové řízení je však zároveň ovládáno i zásadou dispoziční, kdy může být zahájeno z podnětu daňového subjektu či jiné osoby.

Zásada neformálnosti řízení – při uplatňování daňových zákonů se bere v úvahu vždy skutečný obsah právního úkonu, nikoliv jeho formální označení.

Zásada rovnosti subjektů – daňové subjekty mají v daňovém řízení před správcem daně stejná práva a povinnosti. Nezhledňuje se velikost jejich majetku ani společenské postavení.

1.2 Charakteristika pohledávek

Pohledávka je předmětem závazkového vztahu, v němž jedna strana je oprávněna očekávat a požadovat po druhé straně určité plnění a druhé straně vzniká povinnost toto plnění poskytnout. Závazkovým vztahem se dle ustanovení § 488 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen ObčZ) rozumí právní vztah, ze kterého věřiteli vzniká *právo* na plnění (pohledávka) od dlužníka a dlužníkovi vzniká povinnost splnit závazek. Pokud tak dlužník neučiní, vzniká věřiteli *nárok* tuto pohledávku vymáhat. (26)

² Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, § 33

Obsah pohledávky

Obsahem pohledávky může být kromě finančního plnění také plnění naturální, plnění formou služeb či plnění činností nebo zdržením se činnosti. (19)

Členění pohledávek

Existuje-li určitý smluvní vztah, jedná se o **pohledávku smluvní**. V konkrétním smluvním vztahu může pohledávka existovat jak na straně jednoho účastníka (pohledávka z darovací smlouvy), tak i vzájemně na obou smluvních stranách (kupní smlouva). (19)

Pohledávky, jejichž vznik není závislý na žádném konkrétním smluvním vztahu, označujeme jako **pohledávky ostatní**. Vznikají na základě veřejnoprávního předpisu nebo jiné právní skutečnosti. Jde tedy například o pohledávky, jejichž adresátem je téměř každý občan, a to o pohledávky státu z titulu daní, poplatků a jiných finančních plnění. (19)

1.2.1 Pohledávky z účetního hlediska

O pohledávkách se účtuje v účtové třídě 3, nazvané Zúčtovací vztahy. Pohledávky lze rozdělit podle charakteru do několika skupin:

- a) pohledávky z obchodních vztahů (účtová skupina 31),
- b) pohledávky vůči zaměstnancům (účtová skupina 33),
- c) pohledávky vůči finančním orgánům (účtová skupina 34),
- d) pohledávky v rámci skupiny podniků, za upsaný vlastní kapitál, za společníky a pohledávky ze sdružení (účtová skupina 35),
- e) jiné pohledávky – např. z prodeje podniku, z emise dluhopisů, z prodeje opcí (účtová skupina 37),
- f) dohadné účty aktivní (účtová skupina 38).

V účetních a finančních výkazech účetní jednotky pohledávky představují aktiva, která významným způsobem ovlivňují její hospodaření. Účetní jednotky mají povinnost vést účetnictví v české měně. Vlastní-li účetní jednotka pohledávky v české i cizí měně, je povinna tyto pohledávky vést jak v české, tak cizí měně. Účetní jednotky mají dále povinnost přepočítat pohledávky kurzem České národní banky k okamžiku uskutečněného účetního případu a ke konci rozvahového dne nebo k jinému okamžiku, k němuž se účetní závěrka sestavuje. (19)

Časové rozlišení pohledávek

Pohledávky se rozdělují do dvou skupin, a to na pohledávky krátkodobé s dobou splatnosti do jednoho roku a pohledávky dlouhodobé s dobou splatnosti delší jak jeden rok. Účetní jednotka používá pro takové časové rozlišení pohledávek syntetickou, popř. analytickou evidenci. Tuto evidenci používá účetní jednotka i pro rozlišení pohledávek podle dlužníků, věřitelů, měn, pro daňové účely nebo pro potřeby zúčtování se státními institucemi. (19)

Oceňování pohledávek

Oceňování pohledávek je upraveno v zákoně č. 563/1991 Sb., o účetnictví (dále jen ZoU). Podle ZoU se pohledávky oceňují při jejich vzniku jmenovitou hodnotou, dále při nabytí za úplatu nebo vkladem pořizovací cenou. Součástí pořizovací ceny jsou i náklady spojené s pořízením. Existují však i pohledávky, které se oceňují jinou než jmenovitou hodnotou či pořizovací cenou. Jsou to pohledávky, které účetní jednotka nabyla a určila k dalšímu prodeji. Tyto pohledávky se oceňují reálnou hodnotou. (19)

Zápočet pohledávek

Zápočet pohledávek je upraven v § 580 až § 581 ObčZ a v § 358 až § 364 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále jen ObchZ). Zápočtem pohledávky se rozumí určitá forma její úhrady. Lze jej provést jak vzájemnou dohodou mezi oběma stranami, tak jednostranně. Zápočtem pohledávka zanikne. Základními pravidly zápočtu jsou:

- započíst lze pohledávky, které jsou uplatnitelné u soudu,

- započíst nelze pohledávky promlčené (obecně existuje čtyřletá promlčecí lhůta podle ObchZ a tříletá promlčecí lhůta podle ObčZ),
- jednostranně nelze započíst pohledávku splatnou proti pohledávce, která ještě není splatná. Vzájemnou dohodou to možné je. (19)

1.2.2 Pohledávky z daňového hlediska

Z tohoto hlediska je třeba řešit problém, který se týká podnikatelů, jimž dlužníci neuhradili splatnou pohledávku. Účetní jednotky mohou dle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů (dále jen ZDP) vybrané pohledávky po lhůtě splatnosti uplatnit jako výdaj na dosažení, zajištění a udržení příjmů. Při uplatňování odpisu pohledávek je důležité respektovat § 24 odst. 2 písm. y) ZDP, kde jsou uvedeny situace, kdy lze pohledávku jednorázově odepsat a zahrnout do nákladů. „Celkem lze uplatnit jako výdaj (náklad) nejvýše neuhrazenou část pohledávky nebo cenu pořízené pohledávky nabyté postoupením.”³. (19)

1.3 Způsob placení daní

Daně se podle § 59 ZSDP platí příslušnému správci daně v české měně. Při každé platbě musí být uvedeno, na kterou daň je platba určena. Pro placení daní platí zákaz přenosu daňové povinnosti, to znamená, že daňovou povinnost nemůže nést místo daňového subjektu jiná osoba. Je-li platba odvedena v cizí měně, zaeviduje ji správce daně na osobní účet daňového dlužníka ve výši, v jaké mu byla připsána na účet v české měně.

Daně lze platit podle § 59 odst. 3 ZSDP:

- a) na příslušný účet správce daně vedený u poskytovatele platebních služeb,
- b) v hotovosti,
 1. osobám pověřeným správcem daně výhradně přijímat od daňových dlužníků platby na daň v hotovosti, přičemž součet těchto plateb na všechny druhy daně za jednoho daňového dlužníka nesmí v průběhu

³ VAIGERT, D., PHILLIPI, T., RIŠKO, P. a NAVRÁTILOVÁ, H. Pohledávky: právní příručka věřitele. 2006. s. 257

jednoho kalendářního dne u jednoho správce daně přesáhnout částku 500 000 Kč; na přijatou platbu je správce daně povinen vydat potvrzení,

2. výkonnému úředníku při výkonu exekuce, jde-li o platby, které mají být exekucí vymoženy, a není-li v exekučním příkaze nařízeno jinak,
3. pracovníku správce daně v blokovém řízení.

- c) kolkovými známkami,
- d) platebními známkami,
- e) přeplatkem na jiné dani.

Úhrada daně se použije dle § 59 odst. 5 ZSDP na úhradu daňových povinností v tomto pořadí:

1. náklady řízení,
2. pokuty a penále,
3. zvýšení daně,
4. nejstarší nedoplatky na dani,
5. běžné platby daní,
6. úrok.

Výše zmíněný postup podle § 59 odst. 5 ZSDP se uplatní jednotlivě pro:

- a) daňové nedoplatky uhrazené ručitelem,
- b) daňové nedoplatky uhrazené při vymáhání,
- c) daňové nedoplatky uhrazené na základě přihlášení do insolvenčního řízení,
- d) běžné platby daní na úhradu daňové povinnosti.

Správce daně musí přijmout každou platbu daně, i když není provedena daňovým dlužníkem. Není však přípustné vrácení platby tomu, kdo ji za dlužníka zaplatil.

Za **den platby** se u platby na příslušný účet správce daně vedený u poskytovatele platebních služeb považuje den, kdy dojde k připsání platby na účet poskytovatele platebních služeb správce daně. U plateb v hotovosti prováděných u správce daně se dnem platby rozumí den, kdy hotovost přijal pracovník správce daně. (21)

1.4 Vymáhání pohledávek

1.4.1 Výkon rozhodnutí

„Výkon rozhodnutí slouží k nucené realizaci pravomocného rozhodnutí soudu nebo orgánu státní správy. Jestliže oprávněnému má podle soudního rozsudku nebo rozhodnutí orgánu státní správy ve správním nebo v daňovém řízení povinný něco plnit a dobrovolně to neučiní, má oprávněný právo obrátit se na příslušný soud, aby plnění zajistil zákonem danými prostředky.”⁴ Rozhodnutím soudu nebo orgánu státní správy je oprávněnému přiznán nárok vůči povinnému, který je povinen ve prospěch oprávněného subjektu něco plnit.

Cílem vymáhacího řízení je uspokojení práv oprávněných osob vůči povinným, a to nuceným zásahem státu. Dle způsobu zásahu lze exekuci rozlišit na správní, daňovou nebo soudní. K zahájení řízení je nutná existence exekučního titulu, což je vykonatelné rozhodnutí soudu nebo orgánu státní správy, které:

- bylo doručeno všem účastníkům řízení,
- nelze se proti němu odvolat (nebo odvolání nemá odkladný účinek), pak se jedná o pravomocné rozhodnutí,
- uplynula lhůta stanovená k plnění.

Exekuční titul se vydává ve formě rozsudku, usnesení, schváleného smíru nebo dohody, případně platebního rozkazu. (5)

1.5 Vymáhání daňových nedoplatků

V případě, že daňový subjekt nezaplatí daň, dochází ke vzniku daňové pohledávky na straně příslušného správce daně. Správce daně má právo pohledávku vymáhat jen v případě, existuje-li daňová povinnost. Daň musí být daňovým subjektem přiznána nebo správcem daně vyměřena v konkrétní výši. Pohledávku lze tedy chápat jako dluh ze strany daňového dlužníka. (2)

⁴ GROSSOVÁ, M., E. Exekuce na peněžitě plnění. 2007. s. 23

Oblast vymáhání daňových nedoplatků je nedílnou součástí správy daní. Vymáhání nedoplatků lze v současné době provádět třemi způsoby:

- a) daňovou exekucí, kterou provádí správce daně za přiměřeného použití občanského soudního řádu,
- b) soudní cestou; správce daně podá soudu návrh na provedení soudního výkonu rozhodnutí, soud postupuje podle občanského soudního řádu,
- c) prostřednictvím soudního exekutora.

Vymáhání daňových nedoplatků se v praxi provádí zejména daňovou exekucí. Ostatní dva zmíněné postupy jsou využívány jen výjimečně.

1.5.1 Daňová exekuce prováděná správcem daně

Daňová exekuce je součástí správy daní a daňového řízení. Slouží k vymáhání daňových nedoplatků. V současné době ji upravuje ZSDP, který pak ve svém ustanovení § 73 odst. 7 odkazuje na přiměřené použití občanského soudního řádu. Přiměřenost občanského soudního řádu je možné vymezit jako povinnost správce daně použít občanský soudní řád, nestanoví-li ZSDP jinak, a to s přihlédnutím k zásadám daňového řízení a k postavení správce daně v daňové exekuci. (6)

1.5.2 Soudní výkon rozhodnutí

Výkon rozhodnutí soudem se řídí zákonem č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen OSŘ). Účastníky tohoto řízení jsou oprávněný a povinný. Nařízený výkon rozhodnutí provádí soud. Jednotlivé úkony může činit zaměstnanec soudu neboli soudní vykonavatel, stanoví-li to zákon. Výkon rozhodnutí lze podle § 261 odst. 1 OSŘ zahájit pouze na návrh oprávněného.

Výkon rozhodnutí ukládajícího zaplacení peněžité částky lze podle § 258 odst. 1 OSŘ provést srážkami ze mzdy, příkázáním pohledávky, příkazem k výplatě z účtu u peněžního ústavu, prodejem movitých věcí a nemovitostí, prodejem podniku a zřízením soudcovského zástavního práva k nemovitostem.

Výkon rozhodnutí ukládajícího jinou povinnost než zaplacení peněžité částky se řídí povahou uložené povinnosti. Lze jej podle § 258 odst. 2 OSŘ provést vyklizením, odebráním věci, rozdělením společné věci, provedením prací a výkonů.

1.5.3 Exekuce prováděná soudním exekutorem

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (dále jen EŘ) je ve vztahu k OSŘ zákonem speciálním. Podle § 52 odst. 1 EŘ se pro exekuční řízení použije přiměřeně ustanovení OSŘ, nestanoví-li EŘ jinak.

Soudní exekutor je fyzická osoba, kterou stát pověřil exekutorským úřadem, v rámci něhož exekutor provádí nucený výkon exekučních titulů a dalších činností podle EŘ. Orgánem samosprávy exekutorů je Exekutorská komora České republiky. Státní dohled nad činností exekutora vykonává Ministerstvo spravedlnosti. (23)

Exekuční řízení se podle § 35 EŘ zahajuje na návrh a je zahájeno dnem, kdy návrh na nařízení exekuce došel exekutorovi. K návrhu na nařízení exekuce je nutné připojit originál nebo úředně ověřenou kopii exekučního titulu. Exekuční titul je vymezen v ustanovení § 40 EŘ.

Soud usnesením nařídí exekuci a jejím provedením pověří exekutora. O způsobu provedení exekuce rozhodne exekutor dle vlastního uvážení. Podle § 58 EŘ je možné exekuci v jednom exekučním řízení provést více způsoby, popř. i všemi zákonem stanovenými způsoby.

Exekuci ukládající zaplacení peněžité částky lze podle § 59 EŘ provést srážkami ze mzdy a jiných příjmů, přikázáním pohledávky, prodejem zastavených movitých věcí a nemovitostí, prodejem movitých věcí a nemovitostí, prodejem podniku a zřízením exekutorského zástavního práva na nemovitostech. Exekuci ukládající jinou povinnost než zaplacení peněžité částky, lze provést vyklizením, odebráním věci, rozdělením společné věci nebo provedením prací a výkonů.

1.6 Daňová exekuce

Daňovou exekucí si správce daně vynucuje splnění daňové povinnosti, která vznikla ze strany daňového dlužníka dobrovolně. Jedná se o výkon rozhodnutí správce daně, na jehož základě se provádí vymáhání splatného daňového nedoplatku, jde o vymáhání peněžitých plnění. Výkon daňové exekuce zajišťují pověřeni pracovníci správce daně. Cílem daňové exekuce je tedy zajistit, aby rozhodnutí státních orgánů nezůstala nesplněná a aby splatné daňové nedoplatky byly vymoženy a následně odvedeny do příslušných rozpočtů a fondů. (6)

Daňovým dlužníkem je každý, komu vznikla ze zákona povinnost daň platit či vybranou a sraženou daň odvádět. Druhotnou povinnost uhradit nedoplatek má také ručitel, pokud mu ji zákon ukládá nebo ho k ní správce daně vyzve a současně stanoví lhůtu k jeho úhradě. (6)

1.6.1 Orgány oprávněné k provedení daňové exekuce

Během jednání v daňovém řízení se používají základní zásady daňového řízení. Tyto zásady se používají i při provádění daňové exekuce. K provedení daňové exekuce je oprávněn správce daně, u něhož je daňový dlužník evidován. O provedení exekuce může správce daně požádat také soud nebo soudního exekutora. (6)

1.6.2 Zákonné podmínky

Správce daně může přistoupit k vymáhání daňových nedoplatků za určitých zákonem stanovených podmínek.

První podmínkou je, že daňový dlužník nezaplatí svůj splatný daňový nedoplatek v zákonné lhůtě. Daňový nedoplatek vzniká, je-li daň stanovena, ale není-li zaplacená nejpozději v den její splatnosti. Dle § 40 odst. 1 ZSDP je daň splatná ve lhůtě pro podání daňového přiznání nebo hlášení.

Daňové přiznání se podává nejpozději do **tří měsíců** po uplynutí zdaňovacího období. Jde-li o poplatníka, který má povinnost na základě zákona mít účetní závěrku ověřenou auditorem nebo jeho přiznání zpracovává daňový poradce, podává se daňové přiznání nejpozději do **šesti měsíců**. Lhůta pro podání daňového přiznání může být na žádost daňového subjektu, daňového poradce anebo z vlastního podnětu správce daně prodloužena, a to nejdéle o **tři měsíce**. Je-li zdaňovací období kratší než jeden rok (u daně z přidané hodnoty, spotřebních a ekologických daní), podává se daňové přiznání do **dvaceti pěti dnů** po jeho uplynutí. Tuto lhůtu nelze prodloužit. (11)

Pokud je daň doměřena platebním výměrem, daňový subjekt je povinen daň doplatit v náhradní, tj. třicetidenní lhůtě, která běží ode dne doručení platebního výměru. Pokud podle ustanovení § 46 odst. 7 ZSDP správce daně vydá dodatečný platební výměr po provedené daňové kontrole, má odvolání proti němu odkladný účinek. V odvolání proti dodatečnému platebnímu výměru lze napadat pouze doměřený rozdíl na daňovém základu a na dani.

Druhou podmínkou je nezaplacení splatného daňového nedoplatku daňovým dlužníkem ani v náhradní, tj. nejméně osmidenní lhůtě, kterou stanovil správce daně ve výzvě k zaplacení nedoplatku. Správce daně zároveň ve výzvě upozorní daňového dlužníka, že po uplynutí náhradní lhůty přikročí ihned k vymáhání daňového nedoplatku. (21)

Vymáhání daňových nedoplatků lze zahájit dvěma způsoby:

1. výzvou k uhrazení daňového nedoplatku – správce daně nepřistoupí k vymáhání daňového nedoplatku okamžitě, ale stanoví dlužníkovi náhradní lhůtu pro plnění povinnosti s upozorněním, že po jejím uplynutí přikročí neprodleně k vymáhání.
2. bez výzvy – správce daně zahájí vymáhání daňových nedoplatků bez výzvy v případě, že hrozí nebezpečí, že účel vymáhání bude zmařen.

Výzva, jakožto rozhodnutí vydané v daňovém řízení, musí obsahovat základní náležitosti rozhodnutí, kterými dle § 32 odst. 2 ZSDP jsou:

- a) označení oprávněného správce daně, který rozhodnutí vydal,

- b) číslo jednací, případně i číslo platebního výměru, datum podpisu rozhodnutí, které je dnem vydání rozhodnutí,
- c) přesné označení příjemce rozhodnutí,
- d) výrok s uvedením právních předpisů, podle nichž bylo rozhodováno, a jde-li o peněžité plnění, také částka a číslo účtu příslušné banky nebo spořitelního a úvěrového družstva, na nějž má být částka zaplacená,
- e) lhůta plnění,
- f) poučení o místě, době a formě podání opravného prostředku s upozorněním na případné vyloučení odkladného účinku,
- g) vlastnoruční podpis pověřeného pracovníka správce daně s uvedením jména, příjmení a funkce a otisk úředního razítka se státním znakem; tuto náležitost lze nahradit zaručeným elektronickým podpisem pracovníka a jeho kvalifikovaným certifikátem,
- h) odůvodnění, ve kterém správce daně stručně a jasně uvede důvody pro vydání rozhodnutí.

Vydaná výzva musí být doručena daňovému dlužníkovi. Proti výzvě se lze odvolat ve lhůtě 15 dnů od jejího doručení. Odvolání nemá odkladný účinek. Daňová exekuce jako taková se zahajuje vydáním exekučního příkazu. K tomu, aby mohla být daňová exekuce provedena, je nutná existence exekučního titulu. Exekučním titulem pro daňovou i soudní exekuci podle § 73 odst. 4 ZSDP je:

- a) vykonatelný výkaz nedoplatků,
- b) vykonatelné rozhodnutí, jímž se ukládá peněžité plnění,
- c) splatná částka zálohy na daň.

Výkaz nedoplatků je tvořen z údajů evidence daní, která zachycuje daňové a platební povinnosti, z nichž vyplývají daňové přeplatky a nedoplatky. Výkaz nedoplatků musí podle § 73 odst. 5 ZSDP obsahovat přesné označení daňového dlužníka v prodlení, druh daně, výši nedoplatku na této dani, údaje o původní splatnosti dlužné daně, den, k němuž je výkaz nedoplatku sestavován, a doložku vykonatelnosti. (6)

Exekucním titulem je také vykonatelné rozhodnutí, kterým se ukládá peněžité plnění daňovému dlužníkovi, kterým je každý, kdo má podle zákona povinnost platit daň. Dle § 32 odst. 13 ZSDP je rozhodnutí vykonatelné, jestliže proti němu nelze podat řádný opravný prostředek anebo jestliže podání nemá odkladný účinek a uplynula-li zároveň lhůta plnění.

Třetí a zároveň poslední podmínkou pro uskutečnění daňové exekuce je existence práva daň vymáhat. Právo vybrat a vymáhat daňový nedoplatek se na základě ustanovení § 70 odst. 1 ZSDP promlčuje po šesti letech po roce, ve kterém se stal daňový nedoplatek splatným. Daňové nedoplatky lze vymáhat nejpozději do dvaceti let počítaných od konce roku, ve kterém se stal daňový nedoplatek splatným. Je-li podle § 70 odst. 2 ZSDP proveden úkon směřující k vybrání, zajištění nebo vymožení nedoplatku, promlčecí lhůta se přerušuje a počíná běžet nová promlčecí lhůta po uplynutí kalendářního roku, ve kterém byl daňový dlužník o tomto úkonu zpraven. Jedná se pouze o úkon učiněný vůči daňovému dlužníkovi, tj. o úkon správce daně. (6)

Existuje-li odůvodněná obava, že úhrada nesplatné nebo dosud nestanovené daně bude v době její splatnosti a vymahatelnosti nedobytná nebo že vybírání daně bude spojeno se značnými obtížemi, popřípadě by nebylo možné vůbec, má správce daně právo vydat ***zajišťovací příkaz***. Jedná se o krajní případy, kdy se poplatník ustavičně vyhýbá placení daní, často mění bydliště, hrozí riziko jeho trvalého odjezdu do ciziny nebo že v době splatnosti daně nebude mít peněžní prostředky na její zaplacení. V zajišťovacím příkazu uloží správce daně daňovému subjektu povinnost zajistit určenou částku do tří dnů způsobem stanoveným v příkazu. Jedná se zpravidla o složení jistoty na účet správce daně nebo do určené depozitní úschovny. Odvolání proti zajišťovacímu příkazu nemá odkladný účinek. Nerozhodne-li správce daně o odvolání do třiceti dnů, zajišťovací příkaz pozbývá platnosti. (6)

Správce daně může k zajištění daňové pohledávky a jejího příslušenství zřídit rozhodnutím ***zástavní právo***. Zástavní právo plní zajišťovací funkci. Od okamžiku vzniku zástavního práva až po jeho realizaci nutí daňového dlužníka splnit závazek.

V případě nesplnění závazku poskytuje možnost uspokojení pohledávky přímo ze zástavy. (5)

Rozhodnutí o zřízení zástavního práva může správce daně změnit či zrušit, a to z vlastního i jiného podnětu. Je také oprávněn vyzvat daňového dlužníka k předložení soupisu svého majetku. Zástavní právo vzniká doručením rozhodnutí o zřízení zástavního práva daňovému dlužníkovi. Zástavní právo k nemovitosti, jakož i k dalším věcem, o kterých jsou vedeny veřejné registry, vzniká doručením rozhodnutí katastrálnímu úřadu nebo tomu, kdo vede veřejný registr. (21)

Byl-li daňový nedoplatek vymáhán bezvysledně, může ho správce daně z vlastního podnětu *odepsat pro nedobytnost*, je-li zcela nedobytný. Za nedobytný se považuje nedoplatek, který byl bezvysledně vymáhán na daňovém dlužníkovi, dále nevedlo-li by vymáhání zřejmě k výsledku nebo je-li pravděpodobné, že by náklady vynaložené na vymáhání přesáhly jeho výtěžek. (6)

1.6.3 Způsoby provedení daňové exekuce

Daňová exekuce se podle § 73 odst. 6 ZSDP provádí vydáním exekučního příkazu na:

- a) přikázání pohledávky na peněžité prostředky daňových dlužníků na účtech vedených u bank a spořitelních a úvěrních družstev nebo jiné pohledávky,
- b) srážku ze mzdy, jiné odměny za závislou činnost nebo náhrady za pracovní příjem, důchody, sociální a nemocenské dávky, stipendia apod.,
- c) prodej movitých věcí,
- d) prodej nemovitostí.

1.6.4 Nařízení daňové exekuce

Jsou-li splněny zákonem stanovené podmínky vymáhání daňového nedoplatku, nařídí správce daně provedení daňové exekuce vydáním exekučního příkazu na jeden z možných způsobů výkonu rozhodnutí. Podle § 73 odst. 8 ZSDP se exekuční příkaz doručuje daňovému dlužníkovi nebo ručiteli a dalším osobám, kterým jsou exekučním příkazem ukládány povinnosti. Proti exekučnímu příkazu mohou všechny tyto osoby

podat námitky, a to do patnácti dnů od jeho doručení. O námitkách rozhodne správce daně, který exekuci nařídil. Pokud byla daňová exekuce zahájena bez výzvy k zaplacení daňového nedoplatku, je možné proti exekučnímu příkazu podat odvolání. Lhůta pro podání odvolání je správcem daně vždy uvedena v závěru exekučního příkazu. (6)

1.6.5 Odložení daňové exekuce

Správce daně může výkon rozhodnutí odložit, žádá-li daňový dlužník nebo ručitel o splátky, o posečkání daně nebo o prominutí daňového nedoplatku. Správce daně může odložit výkon rozhodnutí také bez žádosti, šetří-li se skutečnosti rozhodné pro jeho částečné nebo úplné zrušení. (6)

Správce daně může na žádost daňového dlužníka povolit **posečkání daně** nebo její placení ve splátkách, a to v takovém případě, že by neprodlené zaplacení daně způsobilo dlužníkovi vážnou újmu. Posečkání daně nebo placení daní ve splátkách nesmí být povoleno na dobu delší, než je lhůta, v níž se promlčuje vybrání daně. Za dobu posečkání daně nebo placení daní ve splátkách zaplatí daňový dlužník úrok z odložené daně ve výši repo sazby stanovené Českou národní bankou, zvýšené o sedm procentních bodů, platné pro první den příslušného kalendářního pololetí. Daňový dlužník musí úrok zaplatit do osmi dnů ode dne doručení platebního výměru, je-li úrok vyšší než 50 Kč. (21)

Daňový dlužník může podat žádost o **prominutí daňového nedoplatku**. Správce daně smí daňový nedoplatek zcela nebo zčásti prominout jen v případě, byla-li by jeho vymáháním vážně ohrožena výživa daňového dlužníka nebo osob na jeho výživu odkázaných. Dále v případě, vedlo-li by vymáhání k jeho hospodářskému zániku. (21)

Rozhodnutí o odložení daňové exekuce musí obsahovat dobu, na kterou je odklad povolen. Proti tomuto rozhodnutí může být do třiceti dnů podána námitka.

1.6.6 Neoprávněné vymáhání daňových nedoplatků

Prokáže-li se v průběhu vymáhání, že vymáhání daňových nedoplatků bylo neoprávněné, náleží daňovému dlužníkovi nebo ručiteli za takto neoprávněně vymožené částky úrok v dvojnásobné výši repo sazby stanovené Českou národní bankou, zvýšené o čtrnáct procentních bodů, platné pro první den příslušného kalendářního pololetí. Jestliže exekuce stále trvá, zruší ji správce daně z úřední povinnosti. Je-li škoda způsobená daňovému dlužníku vyšší než přiznaný úrok, pak se na úhradu dané škody započítává. Úrok se nepřizná, je-li menší než 50 Kč. (11)

1.6.7 Exekuční náklady

Exekuční náklady hradí daňový dlužník, nebyla-li exekuce provedena neoprávněně. Exekuční náklady tvoří náhrada nákladů za výkon zabavení, za výkon prodeje a náhrada hotových výdajů správce daně. Vymáhající správce daně uloží povinnost uhradit vzniklé náklady daňovému dlužníkovi nebo ručiteli exekučním příkazem. (6)

Podle § 73a odst. 11 ZSDP se náhrada exekučních nákladů za výkon zabavení a za výkon prodeje vymáhá zároveň s nedoplatkem, pro který se exekuce provádí. Náhrada hotových výdajů se ukládá samostatným rozhodnutím obvykle po skončení daňové exekuce. Náhrada nákladů za výkon zabavení a za výkon prodeje činí 2 % vymáhaného nedoplatku, nejméně však 200 Kč. Náhradu hotových výdajů hradí daňový dlužník ve skutečné výši, i když k výkonu prodeje nedošlo, a to do třiceti dnů ode dne, kdy mu jejich výše byla písemně sdělena. Náhrada nákladů řízení se předepisuje na účet daňového subjektu. (6)

2 Analýza problému

V následující části své práce analyzuji současnou situaci v České republice, a to z hlediska počtu daňových subjektů a z hlediska objemu vymáhaných a vymozených daňových nedoplatků. Poté se zaměřím na konkrétní případ, na jehož základě popíši proces vymáhání daňových nedoplatků v praxi. V souvislosti s případem upozorním na nejčastější chyby, ke kterým dochází ze strany daňových subjektů, respektive daňových dlužníků a též se budu zabývat problémy a příčinami, které negativně ovlivňují proces vymáhání daňových nedoplatků a snižují tak jeho efektivnost.

2.1 Současná situace v České republice

Celkový počet daňových subjektů evidovaných na území České republiky se od roku 2005 až do roku 2008 neustále zvyšoval. V roce 2009 jejich celkový počet mírně klesl, a to o 107 523.

Tab. 2: Vývoj celkového počtu daňových subjektů v letech 2005 až 2009 (zpracování vlastní, zdroj: 9)

	2005	2006	2007	2008	2009
Celkový počet daňových subjektů	9 910 584	10 553 026	11 036 708	11 343 411	11 235 888

Evidováním daňových subjektů se v rámci svých činností zabývají správci daně. Počtem daňových subjektů se pro tyto účely rozumí počet tzv. osobních daňových účtů, které vede příslušný správce daně každému poplatníkovi nebo plátcí daně, a to samostatně pro jednotlivé druhy daní. Znamená to, že jeden poplatník či plátcce daně může mít několik osobních daňových účtů, podle toho, kolik daňových přiznání je povinen ve sledovaném období podat. (20)

Od roku 2005 je používána nová metoda výpočtu daňových subjektů, která zavedla dvojí pohled na pojem daňový subjekt, a to jako na subjekt evidovaný v agendách

správce daně a subjekt ekonomicky aktivní ve sledovaném období. Smyslem kategorie subjektů ekonomicky aktivních je zpřesnit údaje o počtu daňových subjektů v České republice, neboť zahrnuje osobní daňové účty pouze ekonomicky činných subjektů. Celkový počet daňových subjektů oproti tomu zahrnuje všechny účty, tedy i ty, které nemohly být zrušeny, protože dosud nejsou zcela vyrovnány vztahy daňových subjektů vůči finančním úřadům. (20)

Ke dni 31. 12. 2009 evidovali správci daně v České republice celkem 11 235 888 daňových subjektů, z toho 9 353 050 ekonomicky aktivních daňových subjektů. Celkový počet subjektů v roce 2009, analyzovaný podle jednotlivých daní je zobrazen v následující tabulce.

Tab. 3: Celkový počet daňových subjektů v roce 2009 (zdroj: 9)

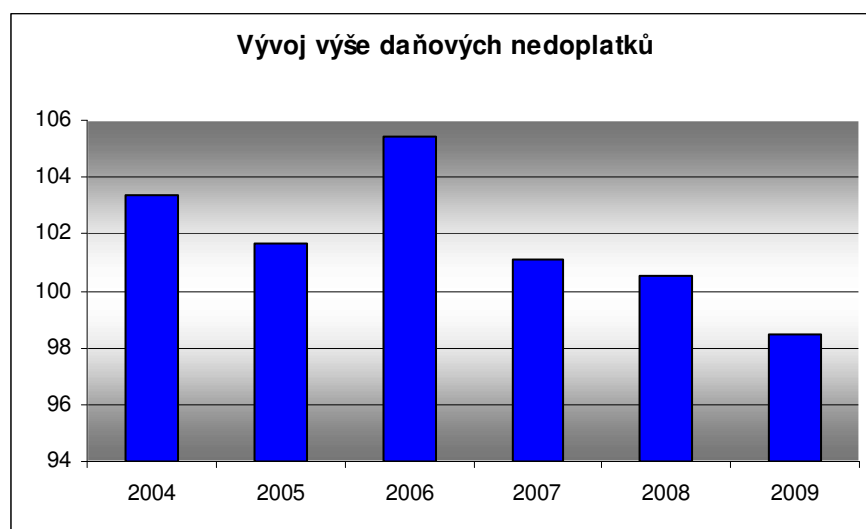
Daň	Počet evidovaných daňových subjektů	Počet aktivních daňových subjektů
Daň z přidané hodnoty	725 593	531 750
Daň z příjmů právnických osob	447 800	439 620
Daň z příjmů fyzických osob podávajících daňové přiznání	2 880 422	2 580 681
Daň z příjmů fyzických osob – závislá činnost	584 914	487 974
Daň z příjmu – zvláštní sazba	459 811	398 504
Daň z nemovitosti	4 276 596	3 795 411
Daň dědická, darovací a z převodu nemovitosti	828 262	291 102
Daň silniční	1 032 490	828 008
Celkem	11 235 888	9 353 050

Nejvyšší počet daňových subjektů byl zaznamenán u daně z nemovitosti a u daně z příjmů fyzických osob podávajících daňové přiznání. Naopak nejmenší počet daňových subjektů je evidován u daně z příjmu právnických osob a u daní z příjmů zdaňovaných zvláštní sazbou.

2.1.1 Vývoj daňových nedoplatků

Objem daňových nedoplatků, které evidovaly územní finanční orgány v České republice, dosáhl podle údajů Ministerstva financí k datu 31. 12. 2009 celkem 98,5 miliard Kč. V porovnání s předcházejícím rokem 2008 klesla jejich celková částka ze 100,5 miliard Kč na 98,5 miliard Kč, tj. o dvě miliardy korun. Výše daňových nedoplatků se tak dostala na nejnižší úroveň za posledních 6 let. V roce 2009 tedy stát zaznamenal výrazný pokles nesplacených daňových nedoplatků oproti roku 2008, v jehož průběhu jejich celkový objem dokázal snížit přibližně jenom o 570 milionů korun. (17)

„Podle čerstvých údajů z 30. 4. 2010 se objem daňových nedoplatků zvýšil na 103 miliard Kč.”⁵ Vývoj výše daňových nedoplatků v letech 2004 až 2009 je zachycen v následujícím grafu. Údaje jsou uvedeny v miliardách Kč.

Graf 1: Vývoj výše daňových nedoplatků v letech 2004 až 2009 (zpracování vlastní, zdroj: 8, 17)

V posledních šesti letech se výše daňových nedoplatků ustálila na hranici okolo sta miliard korun. Největší objem daňových nedoplatků byl evidován v roce 2006, kdy jejich výše činila 105,4 miliard Kč. V dalších letech jejich celková hodnota mírně klesá.

⁵ ŠTEFEK, J. Týden. 2010. s. 59

2.1.2 Efektivnost vymáhání daňových nedoplatků

Hodnocení efektivnosti vymáhání daňových nedoplatků vykonávají v rámci svých činností územní finanční orgány v procesním postavení správce daně. Základní údaje nezbytné pro zhodnocení vývoje celkového objemu vymáhaných a vymožených nedoplatků, evidovaných územními finančními orgány v letech 2005 až 2009, jsou uvedeny v tabulce 4. (9)

Tab. 4: Hodnocení efektivnosti vymáhání daňových nedoplatků za rok 2005 až 2009 (zdroj: 9)

Rok	Nedoplatky vymáhané		Nedoplatky vymožené	
	Počet případů	Částka (mld Kč)	Počet případů	Částka (mld Kč)
2005	1 608 868	68,205	412 234	5,111
2006	1 751 207	68,505	443 009	5,203
2007	1 811 163	68,477	471 228	6,054
2008	2 237 389	67,382	521 621	6,334
2009	2 997 730	68,011	553 470	5,999

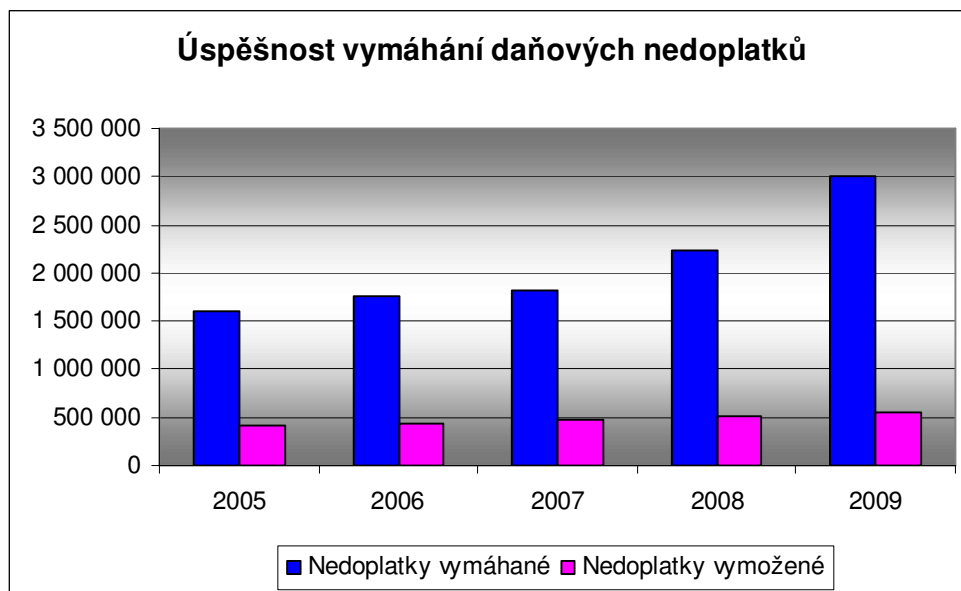
V roce 2009 vymáhaly finanční úřady daňové nedoplatky téměř ve 3 milionech případů v celkové výši 68 miliard Kč. Úspěšné však byly jen v necelé pětina případů.

Získané údaje potvrzují dlouhodobý trend meziročního nárůstu objemu jak vymáhaných, tak i vymožených daňových pohledávek evidovaných územními finančními orgány České republiky. (9)

Celkový objem *vymáhaných* daňových nedoplatků v roce 2009 činil 68 miliard Kč. Oproti roku 2008 se tak jejich objem zvýšil o 618 milionů Kč. *Vymožené* nedoplatky v roce 2009 činily necelých 6 miliard Kč, to je ve srovnání s rokem 2008 o 0,3 miliardy Kč méně.

Do konce roku 2008 byl zaznamenáván pozitivní vývoj situace, který potvrzovaly i stále rostoucí hodnoty, získané jako podíl vymožených nedoplatků a celkového objemu vymáhaných nedoplatků za uplynulá období. V roce 2005 byla úspěšnost vymáhání

daňových nedoplatků 7,5 %, v roce 2006 činila 7,6 % a i v následujících letech byl evidován procentní růst těchto hodnot. V roce 2008 dosáhla úspěšnost vymáhání již celých 9,4 %. Tento trend však v roce 2009 dále nepokračoval, neboť stát vymohl jen necelých 8,8 % z celkové dlužné částky. (8, 9)

Graf 2: Efektivnost vymáhání daňových nedoplatků v letech 2005 až 2009 (zpracování vlastní, zdroj: 9)

2.2 ABC, s. r. o.

2.2.1 Základní údaje o společnosti

Společnost ABC, s. r. o., IČ 324 20 889, DIČ CZ324 20 889, se sídlem Palackého náměstí 14, PSČ 664 91 Ivančice, vznikla dne 23. října 1998 zápisem do obchodního rejstříku vedeného Krajským soudem v Brně.

Zabývá se výrobou a zpracováním železa a oceli. Specializuje se především na řezání laserem, ohýbání plechů, obrábění a svařování. Doplnkově poskytuje i další služby, jako je doprava hotových výrobků zákazníkům nebo provádění povrchových úprav kovů. Ve společnosti pracuje 10 stálých zaměstnanců, z tohoto hlediska ji lze zařadit mezi společnosti malé.

Základní kapitál společnosti činí 200 000 Kč a účastní se na něm tři společníci. Vklad prvního ze společníků činil 68 000 Kč. Další dva společníci vložili do podnikání shodně po 66 000 Kč. Za porušení svých závazků odpovídá společnost celým svým majetkem. Společníci ručí za závazky společnosti společně a nerozdílně do výše souhrnu nesplacených částí vkladů všech společníků podle stavu zápisu v obchodním rejstříku.

Nejvyšším orgánem společnosti je valná hromada. Statutárním orgánem společnosti jsou tři jednatelé. Za ABC, s. r. o. jednají navenek vždy nejméně dva jednatelé společně. Dozorčí radu společnost zřízenou nemá.

Zisk se dělí podle výše obchodních podílů společníků. U prvního společníka zisk činí 34 % z celkového zisku, u ostatních společníků 33 %.

2.2.2 Proces vymáhání daňového nedoplatku

Společnost ABC, s. r. o. (dále jen společnost) je registrovaná jako čtvrtletní plátce daně z přidané hodnoty (DPH). Do dne 25. 1. 2008 však tuto daň za čtvrté čtvrtletí roku 2007 neuhradila a přestala komunikovat se správcem daně. Podle místa jejího sídla, které se nachází v Ivančicích, je místně příslušným finančním úřadem k zajištění daňové pohledávky finanční úřad Ivančice, Na spojce 96/1, PSČ 664 91.

Strukturu finančního úřadu v Ivančicích tvoří oddělení majetkových daní, oddělení daňové správy, a to konkrétně oddělení registrace, oddělení vyměřovací, vymáhací a kontrolní.

Daňové nedoplatky se nejdříve projevily ve vyměřovacím oddělení finančního úřadu. To v rámci své činnosti zjistilo, že společnost ke dni 25. 1. 2008 podala daňové přiznání k DPH za čtvrté čtvrtletí roku 2007, ale daň již neuhradila. Vyměřovací oddělení rovněž zjistilo, že u této společnosti neexistují přeplatky na jiné dani, které by mohlo případně použít k úhradě DPH, a tudíž jí do dvou měsíců po splatnosti daně zaslalo výzvu k úhradě daňového nedoplatku v náhradní lhůtě, tj. nejméně osmidenní. Daňový nedoplatek však nebyl uhrazen ani v této náhradní lhůtě.

U této společnosti finanční úřad evidoval i další daňové nedoplatky, a to za první čtvrtletí, druhé čtvrtletí a třetí čtvrtletí roku 2008. Společnost ABC, s. r. o. neuhradila daňový nedoplatek ani po doručené výzvě, a proto vyměřovací oddělení sestavilo k datu 26. 2. 2009 výkaz nedoplatků na celkovou částku 946 000 Kč.

Výkaz nedoplatků byl vytvořen z údajů evidence daní, která zachycuje daňové a platební povinnosti, z nichž vyplývají daňové přeplatky a nedoplatky. Každý finanční úřad používá pro lepší orientaci v částkách uvedených ve výkazu své vlastní označení.

Tímto výkazem nedoplatků předalo vyměřovací oddělení daňové nedoplatky k vymáhání, a to oddělení vymáhacímu. Výkaz nedoplatků nebyl doručen společnosti ABC, s. r. o., protože se nejedná o rozhodnutí, slouží pouze pro potřebu správce daně.

Činnost vymáhacího oddělení před zahájením daňové exekuce

Vymáhací oddělení finančního úřadu v Ivančicích se před zahájením daňové exekuce zaměřilo na vyhledávací činnost. Cílem vyhledávací činnosti je zjištění majetkových poměrů, případně plátců mzdy daňového dlužníka.

Dne 11. 3. 2009 finanční úřad rozeslal výzvy k součinnosti třetích osob všem bankovním ústavům v České republice. V současné době se na území České republiky nachází 28 aktivních bank a stavebních spořitelů. Přibližně během 14 dnů jsou obvykle doručeny odpovědi z bank a správce daně zvolí nejvhodnější způsob vymáhání, to znamená, že vybere například účet daňového dlužníka s nejvyšším zůstatkem nebo účet, kde je zaznamenán pravidelný pohyb.

Předtím, než byly finančnímu úřadu doručeny odpovědi z bank, pokusil se pracovník vymáhacího oddělení o dohodu s daňovým dlužníkem. Této možnosti se využívá, jedná-li se o daňové dlužníky, u nichž existuje jistá naděje, že po domluvě dlužník dobrovolně zaplatí. Dlužník má možnost vyjádřit se k daňovému nedoplatku a navrhnout jeho úhradu. Může požádat například o posečkání daně či placení ve splátkách.

Dne 11. 3. 2009 pověřený pracovník vymáhacího oddělení telefonicky kontaktoval daňového dlužníka. Daňový dlužník slíbil uhrazení daňového nedoplatku, ale nestalo se tak. O další kontakt daňového dlužníka se pokusil 18. 3. 2009 zasláním textové zprávy. Dne 22. 3. 2009 poslal další zprávu, ale obě zůstaly bez odezvy. Veškeré pokusy o kontaktování daňového dlužníka a zjištěné poznatky si pověřený pracovník zapisuje do přehledu úkonů.

Dne 23. 3. 2009 Komerční banka sděluje, že ABC, s. r. o. je majitelem u nich vedeného účtu, dále sděluje výši účetního zůstatku a informuje finanční úřad o tom, že účet není blokován.

Zahájení daňové exekuce

Daňová exekuce byla zahájena dne 24. 8. 2009, kdy finanční úřad vydal exekuční příkaz na přikázání pohledávky u peněžního ústavu. Exekuční příkaz byl doručen daňovému dlužníkovi dne 2. 9. 2009 a byl vystaven na aktuální daňový nedoplatek navýšený o úroky z prodlení v celkové výši 1 270 000 Kč.

Podstata tohoto způsobu vymáhání, tedy přikázání pohledávky na peněžní prostředky daňových dlužníků na účtech vedených u bank a spořitelních a úvěrních družstev nebo jiné pohledávky spočívá v tom, že banka zadržuje finanční prostředky až do výše uvedené v exekučním příkazu.

Následně po nabytí právní moci exekučního příkazu, to je 15 dnů od doručení exekučního příkazu daňovému dlužníkovi, je poukáže finančnímu úřadu. Během těchto 15 dnů měl daňový dlužník právo na podání námitek vůči jakémukoli úkonu správce daně, kterého však nevyužil.

S daňovou exekucí jsou spojeny také exekuční náklady, které si hradí daňový dlužník sám. Exekuční náklady činily 25 000 Kč.

Během celého vymáhacího řízení se dlužníkovi k daňovému nedoplatku přičítají úroky z prodlení, díky nimž se celková výše aktuálního daňového nedoplatku neustále mění. Dne 29. 9. 2009 byl daňový nedoplatek v celkové výši 1 290 000 Kč uhrazen.

2.3 Časté chyby daňových subjektů

V souvislosti s výše rozebraným případem z praxe bych chtěla upozornit na nejčastější chyby, ke kterým dochází ze strany daňových subjektů. Nejzávažnější chybou, které se nemalá část z nich dopouští, je promeškání lhůt splatnosti jednotlivých daní. Tyto problémy mnohdy plynou z nepozornosti či zanedbání povinností daňových subjektů. Možná příčina těchto potíží může souviset také se zanedbáním povinností daňového poradce. Volba vhodného, spolehlivého daňového poradce je velmi důležitým krokem, který by se neměl podceňovat a je třeba mu věnovat velkou pozornost.

Další problém úzce souvisí s nedostatečnou vzdělaností daňových subjektů v oboru správy daní. V případě, že daňový subjekt neuhradí svůj daňový nedoplatek v zákonem předepsané lhůtě, a poté ani ve stanovené náhradní lhůtě, měl by znát veškeré dostupné možnosti (viz kapitola 3.1), kterých může využít, aby předešel pozdějším problémům a především daňové exekuci.

Osudnou chybou se daňovým subjektům může stát to, že nespolupracují s finančními úřady. Nereagují na doručené výzvy k uhrazení daňového nedoplatku v náhradní lhůtě a nekomunikují s pověřenými pracovníky vymáhacího oddělení příslušného finančního úřadu. Ti se ještě před zahájením daňové exekuce snaží telefonicky či jinak kontaktovat daňového dlužníka a sjednat s ním možnou úhradu daňového nedoplatku. V mnoha případech se však jedná jen o neúspěšné pokusy ze strany finančního úřadu. Důsledkem toho je daňová exekuce, díky níž se celkový nedoplatek dlužníka navýší nejen o exekuční náklady, ale zejména o úroky z prodlení. Z výše popsaného případu lze vidět, že původní výše daňového nedoplatku činila 946 000 Kč, zatímco dne 29. 9. 2009, kdy byl daňový nedoplatek uhrazen, činil již 1 290 000 Kč. K takovému navýšení částky daňového nedoplatku by nemuselo dojít, kdyby se daňový dlužník nevyhýbal svým povinnostem a spolupracoval se správcem daně.

2.4 Problémy související s vymáháním daňových nedoplatků

Na efektivitu výběru daní a vymáhání daňových pohledávek v posledních letech působí mnoho negativních skutečností. Nyní se budu podrobně zabývat těmi nejzávažnějšími z nich.

1) Předlužené subjekty

Přestože jsou daňové nedoplatky v rámci finančních úřadů předávány k vymáhání v relativně krátké době od splnění podmínek pro vymáhání, v řadě případů se stávají prakticky nevymahatelnými, protože nemalá část daňových dlužníků (fyzických i právnických osob) jsou subjekty předlužené. Jedná se zpravidla o takové subjekty, které mají i další závazky, a to vůči podnikatelským subjektům, občanům či institucím. Z hlediska fyzických osob jde nejčastěji o osoby nemajetné nebo osoby s nepostižitelným majetkem. Mezi nejčastěji zadlužené právnické osoby patří obchodní společnosti, za něž jako statutární orgány vystupují osoby nekontaktní. Tyto osoby na sebe přebírají účasti v obchodních společnostech, aniž by přitom byly informovány o jejich skutečných pohledávkách či závazcích. (8)

2) Zbavování se majetku

Velká část daňových nedoplatků je jen velmi těžko vymahatelná, neboť se daňoví dlužníci často zbavují veškerého svého postižitelného majetku. Souvisejícím problémem je i spolupráce finančních úřadů při vymáhání daňových nedoplatků se soudy. Finanční úřady stále upozorňují na zdlouhavost soudních řízení, a to zejména v případech, kdy správci daně podávají odpůřčí nebo určovací žaloby příslušným soudům. Dlužníkům se tak otevírá další prostor k tomu, aby se zbavili i svého zbylého majetku. (8)

3) Ukončení podnikatelských aktivit

Stále častěji se objevují případy, kdy daňoví dlužníci utlumí, respektive ukončí své podnikatelské aktivity, aniž by uhradili závazky vůči státu. Tento problém se vyskytuje

zejména u společností s ručením omezeným. Společnosti však i nadále pokračují v podnikatelských aktivitách, a to například v nově zřízených firmách se stejným předmětem podnikání. Tato situace bude přetrvávat až do doby, dokud bude platit současná právní úprava, která umožňuje jednatelům a společníkům (často v jedné osobě) mající velké množství závazků, jednoduchým způsobem opustit bankrotující společnost a založit si společnost novou. Vymožení daňových nedoplatků je v takových případech téměř nemožné. (8)

4) Doručování písemností v daňovém řízení

Problémy týkající se doručování písemností do vlastních rukou u fyzických osob přetrvávají i nadále. Daňoví dlužníci si uvědomují své pohledávky vůči státu a písemnosti adresované do vlastních rukou záměrně nevyzvedávají. Pozdější doručování nevyzvednutých písemností veřejnou vyhláškou celé daňové řízení jen zbytečně prodlužuje a snižuje tak efektivitu vymáhání daňových nedoplatků. (8)

5) Úřední adresa

Podobný problém, jakému jsem se věnovala v bodě 4), je zvyšující se počet daňových dlužníků, kteří mají nahlášeno trvalé bydliště na příslušném obecním úřadu. Jedná se o tzv. úřední adresu. Institut úřední adresy se jeví jako velmi problematický. Daňoví dlužníci se na této adrese nezdržují, a tudíž si nepřebírají ani písemnosti zasílané finančními úřady. Uskutečněná místní šetření v mnoha případech potvrzují, že se jedná o úmyslné skrývání daňových dlužníků před věřiteli. (8)

6) Účty jiných osob

V dnešní době se stále objevují daňoví dlužníci, kteří pro podnikání používají účty jiných osob, namísto svých účtů vedených u peněžních ústavů. Právnícké osoby používají například účty členů statutárních orgánů a fyzické osoby účty svých rodinných příslušníků. (15)

7) Fluktuace zaměstnanců

Efektivita daňové exekuce na srážku ze mzdy a jiné odměny za závislou činnost je negativně ovlivňována častou fluktuací zaměstnanců. Možnosti správce daně zjistit zaměstnavatele daňového dlužníka včas jsou velmi omezené. Finanční úřady jsou v těchto situacích nuceny opakovaně zjišťovat zaměstnavatele daňového dlužníka a exekuční řízení opakovaně zahajovat. Zaměstnavatelé daňovým dlužníkům často vyplácí jen minimální mzdu, což se odráží ve výnosech z exekuce. V mnoha případech nelze výkon rozhodnutí vůbec provést, jelikož se jedná o nepostižitelné částky stanovené nařízením vlády. (15)

8) Nedodržování zákonem stanovených podmínek

Negativní dopad na vymáhání daňových nedoplatků má neúměrný počet obchodních společností zapsaných v obchodním rejstříku, které nesplňují podmínky své existence, požadované podle obchodního zákoníku. Společnosti například nemají zvolené statutární orgány, což způsobuje, že finanční úřady nemají s kým komunikovat při plnění daňových povinností. Velmi často se vyskytují problémy týkající se sídla společnosti. Mnoho společností se vůbec nenachází v sídle, které mají uvedeno v obchodním rejstříku. Mívají sídla na adrese trvalého pobytu, například svého jednatele (u společností s ručením omezeným), z čehož poté plynou problémy při určování majetku, zda se jedná o majetek společnosti či majetek vlastníka bytu nebo domu. Ve většině případů se jedná pouze o tzv. fiktivní adresu. Správci daně také evidují poměrně velké množství případů, kdy na jedné adrese má sídlo hned několik společností. I v tomto případě jde o fiktivní adresu, na které žádná společnost nevykonává svoji podnikatelskou činnost a samozřejmě se zde ani nezdržuje. Pro finanční úřad je pak prakticky nemožné společnost dohledat a případně zjistit její majetek. (15)

Pro lepší představu o množství obchodních společností nacházejících se na území České republiky uvádím tabulku, která zachycuje celkový počet obchodních společností zapsaných v obchodním rejstříku, evidovaných k datu 31. 12. 2009.

Tab. 5: Celkový počet obchodních společností v roce 2009 (zpracování vlastní, zdroj: 18)

Rok	Akciové společnosti	Společnosti s ručením omezeným	Komanditní a veřejné obchodní společnosti	Celkový počet
2009	23 312	297 647	8 141	329 100

9) Přístup do veřejnoprávních registrů

Již dlouhodobě je požadováno vytvoření legislativních a organizačně technických opatření, umožňujících přístup správcům daní do veřejnoprávních registrů. Tento krok by bezesporu vedl k efektivnější práci finančních úřadů při vymáhání daňových nedoplatků. Ke zlepšení stávajícího stavu již vedlo zajištění přímého přístupu správních orgánů do čtyř základních registrů, a to na základě zákona č. 111/2009 Sb., o základních registrech. Správci daně mají ovšem v současnosti přístup pouze do Centrální evidence obyvatel, Registru daňových subjektů a plátců DPH, Geografického a informačního systému MISYS a některých dalších systémů Ministerstva financí. (8)

3 Vlastní návrhy řešení

V této části práce navrhnu daňovým subjektům, respektive daňovým dlužníkům několik pravidel, jak platit daně v řádném termínu, jak postupovat při jednání se správcem daně a jakých možností mohou využít v případě vzniklých potíží, aby předešli daňové exekuci. Vytvořím také vlastní návrhy řešení na omezení obecných problémů, které provází vymáhání daňových nedoplatků.

3.1 Doporučená pravidla pro daňové subjekty

Při stanovování pravidel, které mají pomoci daňovým subjektům snáze zvládnout úhradu svých daňových povinností a předejít tak daňové exekuci, jsem vycházela z častých chyb či problémů, ke kterým z jejich strany dochází.

1. Znat lhůty splatnosti jednotlivých daní

Nejzákladnější a zároveň nejdůležitější povinností daňových subjektů je znát lhůty splatnosti jednotlivých daní. Pro tyto účely je každoročně tvořen tzv. daňový kalendář. I přesto, že je daňový kalendář volně dostupný (např. na oficiálních webových stránkách Ministerstva financí), neustále dochází k případům zanedbání povinností z důvodů nepozornosti ze strany daňových subjektů. Za účelem snížení počtu takových případů doporučuji všem daňovým subjektům, aby měly neustále k dispozici „svůj“ daňový kalendář, tzn. kalendář týkající se individuálních daňových povinností každého z nich. Díky němu získají lepší přehled o termínech splatnosti jednotlivých daní. Vzorový daňový kalendář (příloha č. 1) jsem zpracovala pro potřeby společnosti ABC, s. r. o. Společnost je plátcem DPH, daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti, daně z příjmů právnických osob a daně silniční.

2. Zřídit si daňovou informační schránku

Případným sporům se správcem daně může daňový subjekt předejít pravidelnou kontrolou svých daňových povinností, kterou je možné provádět průběžným sledováním

stavu svého osobního daňového účtu (ODÚ). Tuto možnost subjekt získá zřízením daňové informační schránky. Schránku zřizuje místně příslušný správce daně na žádost daňového subjektu. Žádost o zřízení daňové informační schránky musí být podána elektronicky a opatřena zaručeným elektronickým podpisem. Finanční úřad rozhodne o zřízení schránky do 15 dnů od obdržení žádosti. Přístupem k osobnímu daňovému účtu daňový subjekt získá přehled o svých současných daňových povinnostech a dále má možnost zjistit, zda příslušný finanční úřad eviduje na jeho daňovém účtu nedoplatek, přeplatek nebo zda je stav účtu vyrovnan. (3)

MD	ODÚ	DAL
Daňové přiznání		Platba

Obr. 1: Znáznornění osobního daňového účtu (zpracování vlastní, zdroj 3)

3. Komunikovat s finančním úřadem

Ochota komunikovat se správcem daně a snaha nalézt spolu s pracovníkem finančního úřadu nejvhodnější řešení daného problému by měly být prvotním zájmem každého daňového dlužníka. Přehlížení všech uskutečněných podnětů ze strany správce daně, jakými jsou např. zasílané výzvy k úhradě daňového nedoplatku v náhradní lhůtě nebo snaha příslušného pracovníka vymáhacího oddělení o kontakt a následnou dohodu s daňovým dlužníkem, může mít nevratné následky, na které jsem již upozornila ve druhé kapitole své práce. Daňoví dlužníci by proto měli co nejrychleji reagovat na doručené výzvy z finančního úřadu, telefonicky či jinak komunikovat s pracovníkem vymáhacího oddělení a využít tak možnosti uhradit svůj daňový nedoplatek ještě před zahájením daňové exekuce.

4. Využít dostupných možností

Každý daňový subjekt se může setkat s okolnostmi, které zapříčiní, že nebude schopný dostát svým daňovým povinnostem. Pro takové případy jsem navrhla řešení, kterých mohou daňové subjekty pro snadnější zvládnutí své situace využít.

Zplnomocnění daňového poradce

Nejsnadnějším způsobem, jak si mohou daňové subjekty prodloužit lhůtu pro podání daňového přiznání k dani z příjmů, je zplnomocnit daňového poradce. Musí se však jednat o daňového poradce zapsaného v seznamu daňových poradců nebo advokátů, vedeného Komorou daňových poradců České republiky. Plnou moc, opravňující daňového poradce k vyplnění daňového přiznání, je třeba zaslat finančnímu úřadu nejpozději do konce třetího měsíce po skončení zdaňovacího období, tedy do 31. března. Obdrží-li finanční úřad plnou moc v zákonném termínu, je lhůta pro podání daňového přiznání automaticky prodloužena o 3 měsíce, tj. do 30. června. (4)

Žádost o prodloužení lhůty pro podání daňového přiznání

Podnikatelé, kterým náhlé skutečnosti závažně zkomplikovaly podání daňového přiznání k dani z příjmů fyzických a právnických osob v řádné lhůtě, mohou podat žádost o prodloužení lhůty pro podání daňového přiznání (příloha č. 2). Daňový subjekt nebo daňový poradce musí žádost podat před uplynutím řádné lhůty pro podání daňového přiznání. Podle § 40 odst. 6 ZSDP smí správce daně lhůtu pro podání daňového přiznání prodloužit až o 3 měsíce po uplynutí řádné lhůty pro podání přiznání. Jsou-li součástí zdaňovaných příjmů i příjmy zdaňované v zahraničí, může správce daně prodloužit lhůtu pro podání přiznání až na 10 měsíců po uplynutí zdaňovacího období. Tato žádost podléhá správnímu poplatku ve výši 300 Kč. Poplatek lze uhradit vylepením kolkové známky na žádost.

Žádost o stanovení záloh jinak, žádost o zrušení záloh

Ocitne-li se daňový subjekt v situaci, kdy se pro něj placení záloh stává nepřiměřenou zátěží, a to z důvodu, že úhradou splátek záloh ve zdaňovacím období přeplatí daň za toto období, může podat správci daně žádost o stanovení záloh jinak nebo žádost o jejich zrušení (příloha č. 3). K této nepříznivé situaci dochází v důsledku poklesu daňové povinnosti nebo v důsledku vykázání daňové ztráty. Žádost je nutno podat před termínem splatnosti zálohy.

Žádost o posečkání daně nebo její zaplacení ve splátkách

Nastane-li situace, že daňový subjekt podá daňové přiznání v řádném termínu, ale příslušnou daň již v řádné lhůtě splatnosti neuhradí, může využít možnosti podat žádost o posečkání daně (příloha č. 4) nebo její zaplacení ve splátkách. Podmínky přijetí takové žádosti správcem daně jsou uvedeny v kapitole 1.6.5. Za podání žádosti musí daňový dlužník uhradit správní poplatek ve výši 400 Kč.

Žádost o prominutí daňového nedoplatku

Pouze v mimořádných situacích mohou daňoví dlužníci do konce roku 2010 zažádat o prominutí daňového nedoplatku. Správce daně žádosti o prominutí daňového nedoplatku zcela nebo zčásti vyhoví jen při splnění podmínek uvedených v kapitole 1.6.5.

3.2 Řešení problémů provázejících vymáhání daňových nedoplatků

Velké množství problémů, které provází proces vymáhání daňových nedoplatků, vyplývá z nedostatečně propracované úpravy současné legislativy. Pracovníci vymáhacích oddělení se při výkonu své práce často setkávají se situacemi, kdy zákon stojí na straně daňového dlužníka. Vymáhací řízení se pak velmi komplikuje a efektivita práce snižuje. Nyní uvádím své návrhy na omezení či eliminování nejčastěji se vyskytujících problémů.

Zadluženost podnikatelských subjektů do jisté míry souvisí s rizikem podnikání. Podle mého názoru je hlavní příčinou zadlužení především nezodpovědné chování. Podnikatelé si často na financování rozběhu podnikání berou úvěry nebo nevýhodné půjčky, aniž by si předem zajistili i jinou peněžní rezervu. Úvěry a půjčky poté nejsou schopni splácet a zadluží se. Tento trend nebude možné nikdy zcela odstranit, protože otázka odpovědnosti závisí na každém jedinci. Je ovšem možné jej omezit, a to stanovením závazných pravidel pro poskytování půjček od tzv. lichvářů. Podstatou je zabránit těmto subjektům poskytovat půjčky prakticky komukoli, kdekoli a za

jakýchkoli podmínek. Navrhuji stanovit poskytovateli půjčky povinnost vždy ověřovat platební schopnost každého žadatele o půjčku, zjistit jeho příjmy alespoň za poslední 3 měsíce, stav jeho závazků vůči ostatním subjektům a umožnit řešení problémů při splácení i jiným způsobem než jen exekucí. Dále navrhuji stanovit maximální možnou odchylku výše úrokové sazby poskytované půjčky od průměrné úrokové sazby používané obchodními bankami.

Daňový subjekt smí být vymazán z obchodního rejstříku příslušným rejstříkovým soudem v případě, že zároveň s žádostí předloží písemný souhlas správce daně o uhrazení všech svých daňových povinností. Existuje však možnost výmazu z obchodního rejstříku i bez potvrzení správce daně, a to pokud podle § 68 odst. 2 ObchZ dochází ke zrušení společnosti bez likvidace z těchto důvodů: zrušuje-li se společnost zrušením konkursu po splnění rozvrhového usnesení nebo zrušením konkursu z důvodu, že majetek dlužníka je zcela nepostačující a nemá-li dlužník žádný majetek. Daňoví dlužníci této možnosti často využívají. Podají návrh na insolvenční, nechají se tak sami zrušit a **zbaví se daňových závazků** vůči státu. Jediným opatřením, kterým se lze proti takovému jednání bránit, je pečlivěji a důsledněji projednávat insolvenční návrhy podané daňovými dlužníky a důkladněji zvažovat jejich přijetí ze strany soudů.

Stále více daňových dlužníků používá pro podnikání **účty jiných osob** namísto svých účtů vedených u peněžních ústavů. K větší efektivnosti vymáhání daňových nedoplatků by jistě přispěla nová právní úprava, která by umožňovala postihnout účty těchto jiných osob, pokud by bylo možné prokázat, že peníze daňového dlužníka jsou na tyto účty opravdu zasílány.

Příčiny vzniklých potíží na straně správce daně s neúměrným počtem obchodních společností zapsaných v obchodním rejstříku, které však **nesplňují podmínky** své existence požadované podle obchodního zákoníku, jsou především v nedostatečné důslednosti rejstříkového soudu. Při zakládání společnosti je třeba uvést do společenské smlouvy, zakladatelské listiny nebo zakladatelské smlouvy všechny potřebné údaje. Uvádí se např. firma a sídlo, určení společníků, předmět podnikání, výše vkladu

společníků, výše základního kapitálu nebo jména jednatelů a členů dozorčí rady. Problémy se mohou objevit již v tomto okamžiku, neboť žádný zaměstnanec rejstříkového soudu neprovádí kontrolu pravdivosti poskytnutých údajů. Společnosti tak mohou velmi snadno uvést sídlo podnikání, na kterém se ve skutečnosti vůbec nenachází. Pro snížení počtu takových společností navrhuji stanovit povinnost rejstříkovému soudu vymezit si zaměstnance, jejichž pracovní náplň bude zaměřena pouze na ověřování pravdivosti údajů poskytnutých obchodními společnostmi při jejich zakládání.

Problémy týkající se *omezeného přístupu správců daně do* veřejnoprávních *registru* by bylo možné řešit úpravou zákona č. 111/2009 Sb., o základních registrech. Ke snížení administrativní náročnosti správce daně, k urychlení daňového řízení a zvýšení efektivnosti vymáhání daňových pohledávek by zajisté vedlo zajištění přístupu všem správcům daně do databází osob všech bankovních a spořitelních ústavů na území České republiky.

Závěr

Přestože se vymáhání daňových nedoplatků stává rok od roku efektivnějším (s výjimkou roku 2009, kdy hodnota objemu vymožených daňových nedoplatků mírně klesla), nelze hovořit o významném úspěchu, neboť jak vyplývá z tabulky 4, neustále narůstá i celkový počet daňových dlužníků. V roce 2009 evidovaly finanční úřady daňový dluh ve výši 68,011 miliard Kč. Úspěšně vymožené daňové nedoplatky však činily pouze 5,999 miliard Kč. Úspěšnost vymáhání daňových nedoplatků vyjádřená v procentech tak činila až neuvěřitelně malou hodnotu, a to 8,8 %.

Nejvíce daňových nedoplatků bylo jak v roce 2009, tak i v minulých letech vymoženo daňovou exekucí, a to celé 2,4 miliardy Kč. O něco vyšší částka, to je 2,5 miliard Kč, byla uhrazena daňovými dlužníky na základě výzvy správce daně k úhradě daňového nedoplatku v náhradní lhůtě. Téměř 0,7 miliard Kč vybrali pracovníci vymáhacích oddělení finančních úřadů ještě před zahájením daňové exekuce.

Cílem mé práce bylo doporučit daňovým subjektům, jak správně a včas plnit daňové povinnosti vůči státu, vytyčit možnosti jak předejít daňové exekuci, a dále vytvořit návrhy na odstranění obecných skutečností, které významně snižují úspěšnost vymáhání daňových nedoplatků. Domnívám se, že dodržováním stanovených pravidel a přijetím navrhovaných řešení lze daňovým subjektům pomoci předcházet problémům při placení daní, tím i zabránit každoročnímu nárůstu daňových dlužníků a snížit tak celkový objem daňových nedoplatků.

Tato práce by měla být přínosná zejména všem daňovým subjektům, kterým umožní lépe porozumět problematice placení daní a následného vymáhání daňových nedoplatků. Upozorní je na nejčastější chyby, kterých by se měli vyvarovat a seznámí je s dostupnými možnostmi, kterých mohou využít, aby předešli daňové exekuci.

Seznam použité literatury

- (1) *Česká daňová soustava*. [online]. 2010. [cit. 2010-05-22]. Dostupné z <<http://www.podnikatel.cz/dane/dane/ceska-danova-soustava/>>.
- (2) *Daňová pohledávka*. [online]. 2009. [cit. 2009-11-20]. Dostupné z <http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=74&typ=r&levelid=da_064.htm>.
- (3) *Daňový portál*. [online]. 2010. [cit. 2010-05-10]. Dostupné z <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/dan_portal.html>.
- (4) GOLLA, P. *Tipy pro opozdilce: Prodlužte si termín daňového přiznání*. [online]. 2010. [cit. 2010-05-21]. Dostupné z <<http://www.finexpert.cz/Rubriky/sc-17-a-25797/default.aspx>>.
- (5) GROSSOVÁ, M., E. *Exekuce na peněžité plnění*. 5.vyd. 2007. 603 s. ISBN 978-80-7201-621-1.
- (6) HRSTKOVÁ, DUBŠEKOVÁ, L. Daňová exekuce podle zákona o správě daní a poplatků. *Daně a právo*, 2009, č. 12, s. 40-45.
- (7) HRSTKOVÁ, DUBŠEKOVÁ, L. *Správa daní a poplatků*. 2.vyd. 2008. 79 s. ISBN 978-80-214-3695-4.
- (8) *Informace o činnosti daňové správy České republiky*. [online]. 2008. [cit. 2010-04-28]. Dostupné z <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/cds/Informace_o_cinnosti08.pdf>.
- (9) *Informace o činnosti daňové správy České republiky*. [online]. 2009. [cit. 2010-05-28]. Dostupné z <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/cds/Informace_o_cinnosti09.pdf>.
- (10) KANIOVÁ, L., SCHILLEROVÁ, A. *Správa daní*. 2. vyd. 2005. 387 s. ISBN 80-7357-106-4.
- (11) KOBÍK, J. *Správa daní a poplatků s komentářem*. 4.vyd. 2005. 711 s. ISBN 80-7263-269-8.
- (12) *Kompetence a činnosti FÚ*. [online]. 2010. [cit. 2010-05-01]. Dostupné z <<http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/344.html?year=0>>.
- (13) MATYÁŠOVÁ, L. *Správa daní*. 1994. 106 s. ISBN 90-85867-20-6.

- (14) MRKÝVKA, P. a kol. *Finanční právo a finanční správa; 2. díl*. 2004. 381 s. ISBN 80-210-3579-X.
- (15) ONTKOVÁ, J. *Vymáhání daňových nedoplatků*. (Bakalářská práce). Brno: MU, 2007. 57 s.
- (16) RADVAN, M. a kol. *Finanční právo a finanční správa; Berní právo*. 2008. 510 s. ISBN 978-807239-230-8.
- (17) ŠTEFEK, J. Státní finance. *Týden*, 2010, s. 59.
- (18) *Tab. 2.1 Počty jednotek v registru ekonomických subjektů podle převažující činnosti a vybraných právních forem*. [online]. 2010. [cit. 2010-05-21]. Dostupné z <<http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/01n2-09>>.
- (19) VAIGERT, D., PHILIPPI, T., RIŠKO, P. a NAVRÁTILOVÁ, H. *Pohledávky; právní příručka věřitele*. 2006. 272 s. ISBN 80-251-0881-3.
- (20) *Výroční zpráva české daňové správy*. [online]. 2005. [cit. 2010-05-01]. Dostupné z <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/cds/VZ_komplet_dvojstrany.pdf>.
- (21) Zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků.
- (22) Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.
- (23) Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů.
- (24) Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.
- (25) Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.
- (26) Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.
- (27) Zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční.
- (28) Zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Soustava daní v České republice

Tabulka 2: Vývoj celkového počtu daňových subjektů v letech 2005 až 2009

Tabulka 3: Celkový počet daňových subjektů v roce 2009

Tabulka 4: Hodnocení efektivnosti vymáhání daňových nedoplatků za rok 2005 až 2009

Tabulka 5: Celkový počet obchodních společností v roce 2009

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj výše daňových nedoplatků v letech 2004 až 2009

Graf 2: Efektivnost vymáhání daňových nedoplatků v letech 2005 až 2009

Seznam obrázků

Obrázek 1: Zobrazení osobního daňového účtu

Seznam použitých zkratek a symbolů

§ - paragraf

% - procento

tj. – to je

odst. – odstavec

Kč – Koruna česká

popř. – popřípadě

např. – například

ZSDP – zákon o správě daní a poplatků

ZoU – zákon o účetnictví

ObchZ – obchodní zákoník

ObčZ – občanský zákoník

ZDP – zákon o daních z příjmů

OSŘ – občanský soudní řád

EŘ – exekuční řád

apod. – a podobně

tzv. – takzvaný

tzn. – to znamená

PSČ – poštovní směrovací číslo

DIČ – daňové identifikační číslo

IČ – identifikační číslo

Seznam příloh

Příloha č. 1: Daňový kalendář společnosti ABC, s. r. o. pro rok 2011

Příloha č. 2: Vzor žádosti o prodloužení lhůty pro podání přiznání

Příloha č. 3: Vzor žádosti o zrušení povinnosti daň zálohovat

Příloha č. 4: Vzor žádosti o posečkání daně